

Resultaten Meetnet Reptielen 2012 – Trends zetten door

Ingo Janssen (RAVON) & Marnix de Zeeuw (CBS)

Het Meetnet in 2012

Het 19^e jaar van het Meetnet Reptielen laat weinig verrassingen zien, de trends die in de voorgaande jaren zichtbaar zijn geworden, hebben zich in 2012 doorgezet. De populaties van de meeste soorten groeien in Nederland met mate. Alleen de populaties van de levendbarende hagedis nemen in omvang, bezien over de gehele periode, met mate af. De trend over de laatste 10 jaar is gelukkig stabiel. Over de trend van de populatieomvang van de gladde slang kan helaas nog geen statistisch betrouwbare uitspraak gedaan worden.

In 2012 ontvingen we, vergeleken met voorgaande jaren, van beduidend minder trajecten tellingen. Dit lijkt vooral een gevolg van de moeizame introductie van de invoerportal. Al met al zijn er toch nog bijna 13.000 reptielen waargenomen tijdens de monitoringsronden en dat is nauwelijks minder dan in voorgaande jaren.

Het weer in 2012

Weersomstandigheden zijn zeer belangrijk bij het waarnemen van reptielen. Een kort klimatologisch overzicht van 2012 mag daarom niet ontbreken.

Het jaar begon zacht maar vanaf eind januari heerste Koning Winter in Nederland; een heuse koudegolf zorgde voor zeer lage temperaturen (-22,9 °C in Lelystad). Daarna kwam de lente, maart was zeer zacht maar april vrij koud. Mei was wat

Invoerportal

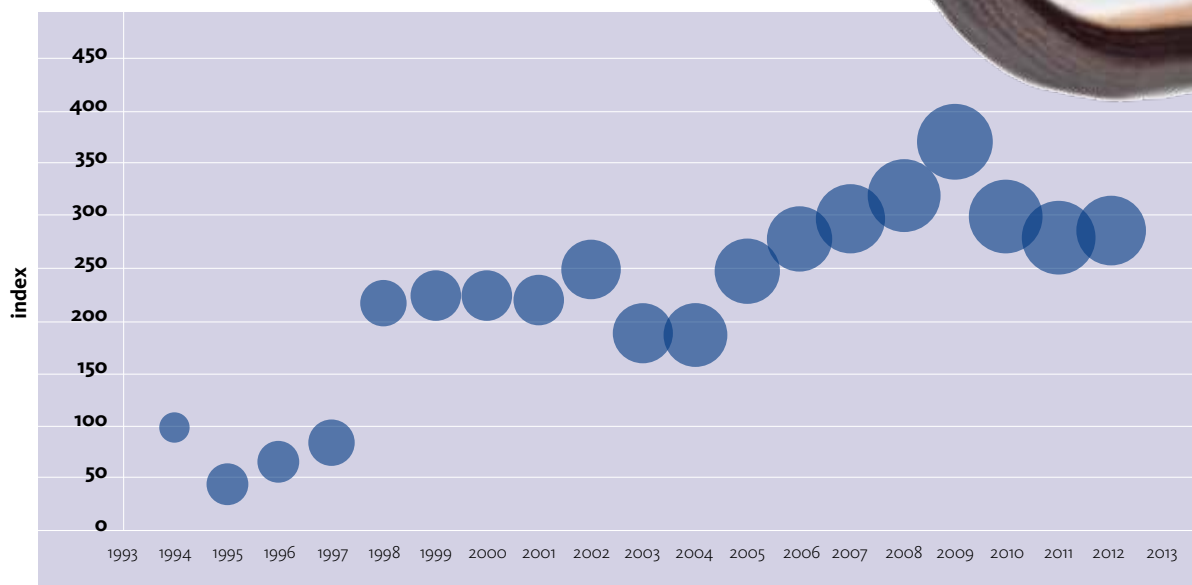
Bij deze roepen we iedereen op om zijn of haar tellingen van 2012 met terugwerkende kracht in te voeren via de portal of de resultaten op een andere manier door te spelen aan RAVON. Link: <http://reptielen.invoerportal.nl/>

warmer dan normaal, juni en juli juist wat koeler. Augustus was uitzonderlijk goed met tropische temperaturen in vrijwel het gehele land. De herfst was vrij normaal al was 22 oktober nog een uitzonderlijk warme dag (22,0 °C), vijf dagen later vroom het voor het eerst!

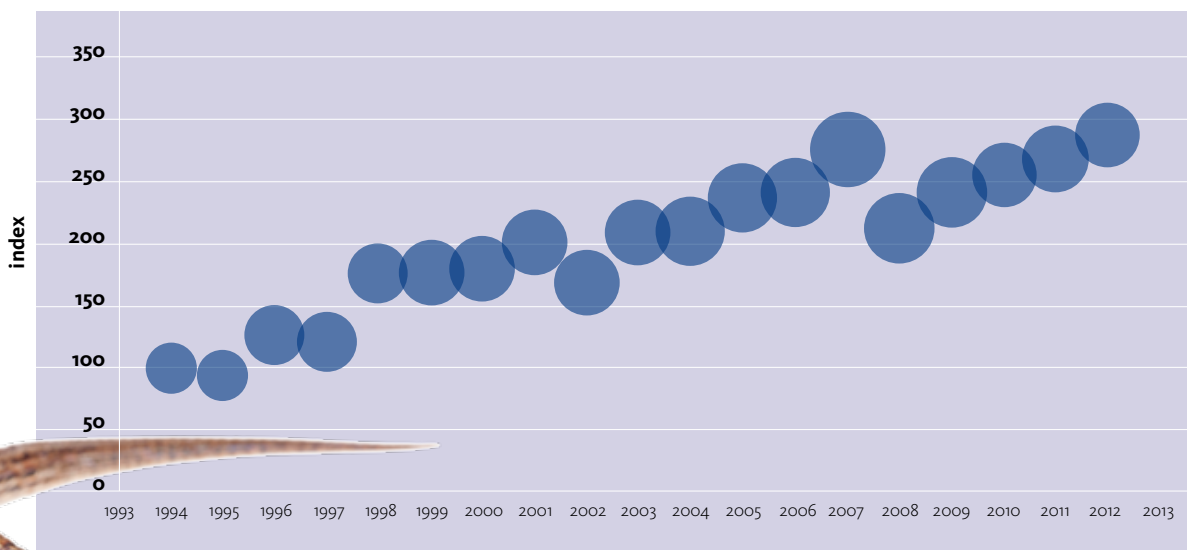
Hazelworm

De hazelworm vertoont een matige toename in Nederland. Deze heimelijk levende soort werd in 2012 vooral waargenomen in de bekende kerngebieden als Zuid-Limburg en Het Gooi/Utrechtse Heuvelrug. Ook de plaatjstrajecten in Brabant leverden flink wat waarnemingen op.

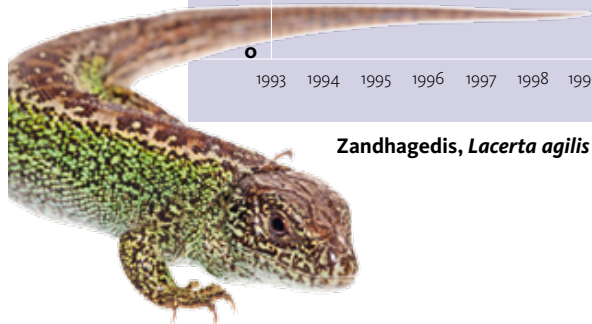
Momenteel is Xander van der Sar van de UvA bezig met een

Hazelworm, *Anguis fragilis* | matige toename ($p < 0.01$)

Zandhagedis, *Lacerta agilis* | matige toename ($p < 0.01$)

interessant onderzoek naar deze soort. Xander probeert de populatiegenetica van deze soort in Nederland in beeld te krijgen. De resultaten van dit onderzoek kunnen prima gebruikt worden bij de analyses van de meetnetdata want door dergelijk onderzoek kunnen de belangrijke kernpopulaties in beeld worden gebracht.

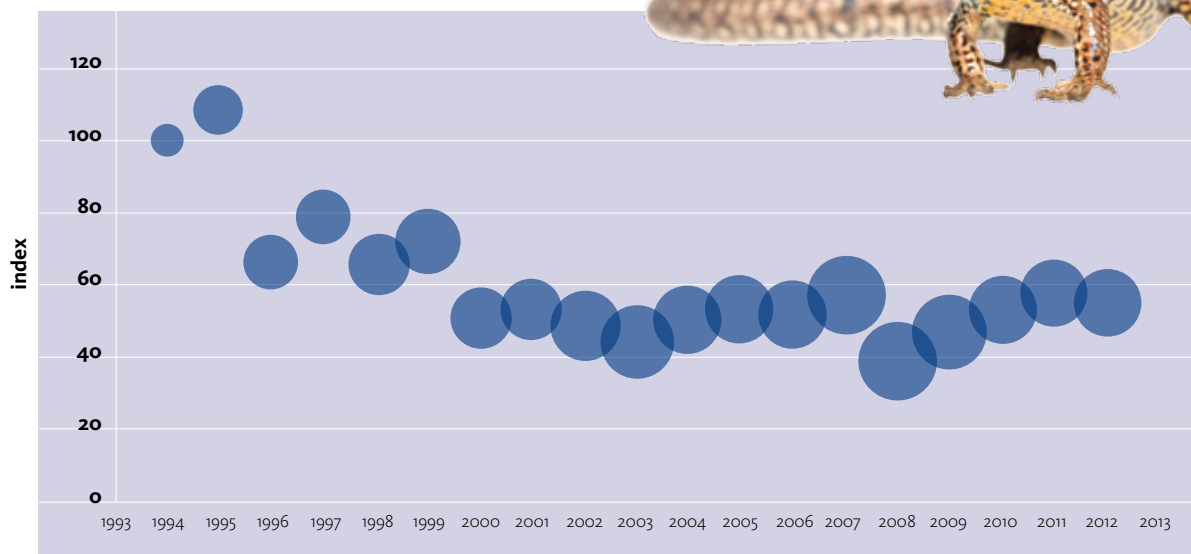
Zandhagedis

De zandhagedis doet het al ruim een decennium goed in Nederland en de rek lijkt er nog altijd niet uit want ook in 2012

nam de zandhagedis toe. Deze makkelijk vindbare soort werd in grote aantallen gezien (>50 exemplaren) op trajecten in de duinen, de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe. Ineke Schaars spant de kroon, zij zag op 2 mei 169 (!) zandhagedissen op haar traject in het Bergherbosch in Montferland.

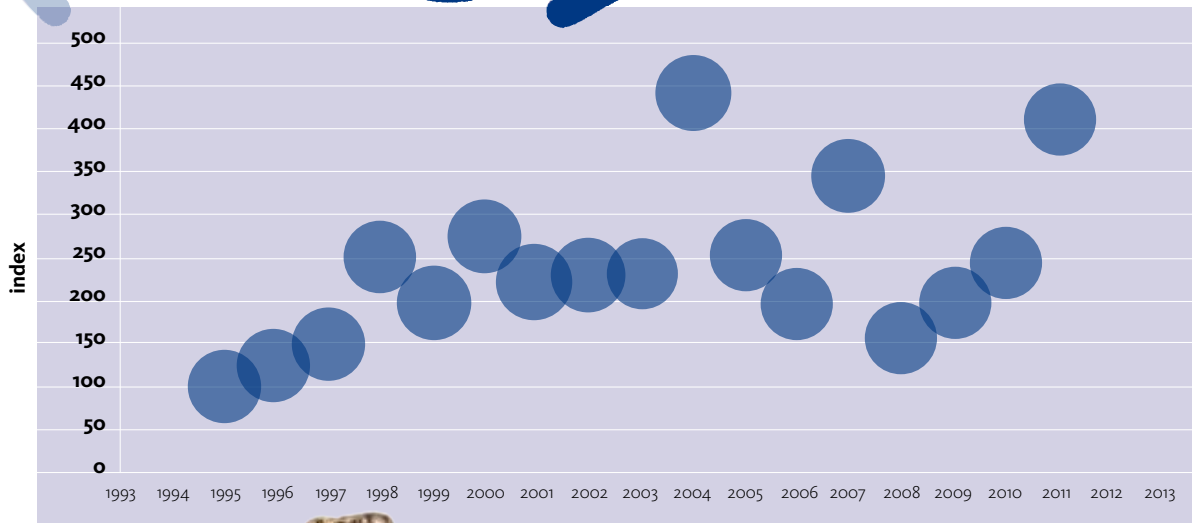
Levendbarende hagedis

Ten opzichte van het beginjaar van het meetnet neemt de populatieomvang van de levendbarende hagedis in ons land nog steeds af, met mate (ten opzichte van 1994 is de populatieomvang gehalveerd).

Levendbarende hagedis, *Zootoca vivipara* | matige afname ($p < 0.01$)

Muurhagedis, *Podarcis muralis* | matige toename ($p < 0.01$)

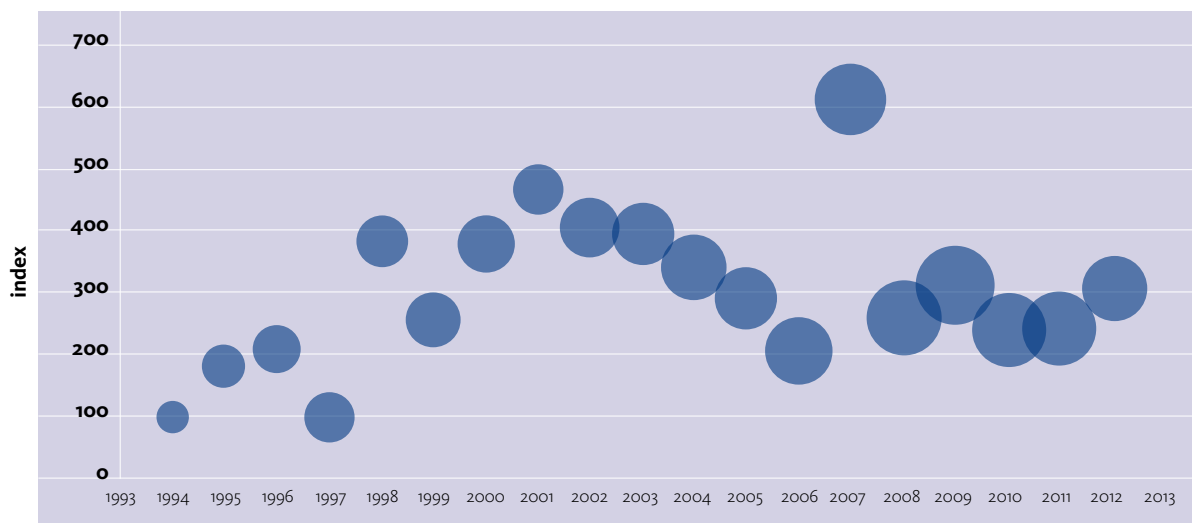

Toch kunnen we zeggen dat het zorgenkindje onder de inheemse reptielen een gemiddeld jaar kende: geen grote toe- of afname, want wanneer we naar de trend over de laatste 10 jaar kijken zien we een stabilisatie van de populatieomvang. Blijkbaar heeft deze soort aan het einde van de vorige eeuw de grootste klappen geïncasseerd. Hoewel de soort het dus niet goed doet in Nederland zijn er natuurlijk ook trajecten waarop deze soort in behoorlijke aantallen is waargenomen: vooral in Het Gooi, de Utrechtse Heuvelrug en in de duinen van Schouwen werden flinke aantallen waargenomen.

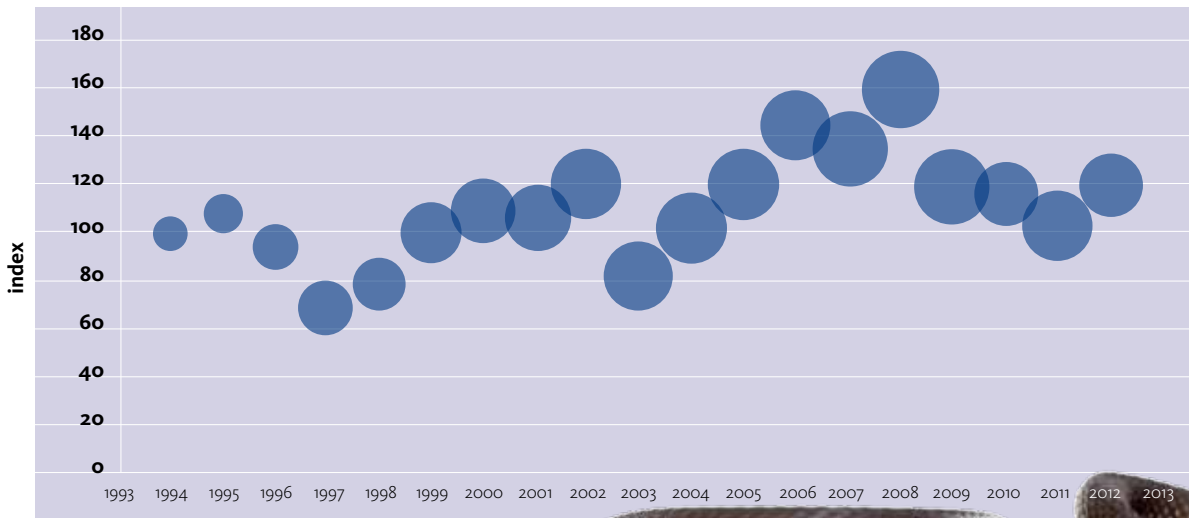
Muurhagedis

Het meest zeldzame reptiel van Nederland kende een prima jaar, de soort neemt met mate toe. De tellers in Maastricht zagen deze soort in alle kerngebieden maar ook daarbuiten. De speciale muurtjes die als compensatiemaatregel werden aangelegd langs het spoor richting Lanaken (België) geraken steeds meer in trek bij de muurhagedissen.

Toch blijft het zaak de ontwikkelingen rondom deze soort op de voet te volgen want de gemeente Maastricht heeft grootse plannen voor het zogenaamde Frontenpark en die plannen zijn niet allemaal even hagedisvriendelijk. Gelukkig hebben de muurhagedistellers/beschermers inmiddels een zeer ruime ervaring met het signaleren, aanpakken en oplossen van problemen. Maar het zou mooi zijn als zij zich eens een paar jaar lang alleen hoefden druk te maken over het tellen van de hagedissen in plaats van allerlei misstanden en bedreiging te moeten aankaarten en wegnemen.

Gladde slang, *Coronella austriaca* | onzeker

Ringslang, *Natrix natrix* | *matige toename (p<0.01)*

Gladde slang

Traditiegetrouw is de gladde slang het afgelopen jaar opgedoken op trajecten waar hij sinds het begin van het meetnet nog niet werd waargenomen. Vooral op de Veluwe was dit het geval. Helaas is de trend van deze soort nog niet betrouwbaar. Gladde slangen zijn vooral waargenomen op trajecten op de Veluwe, in Noord-Brabant en in Drenthe.

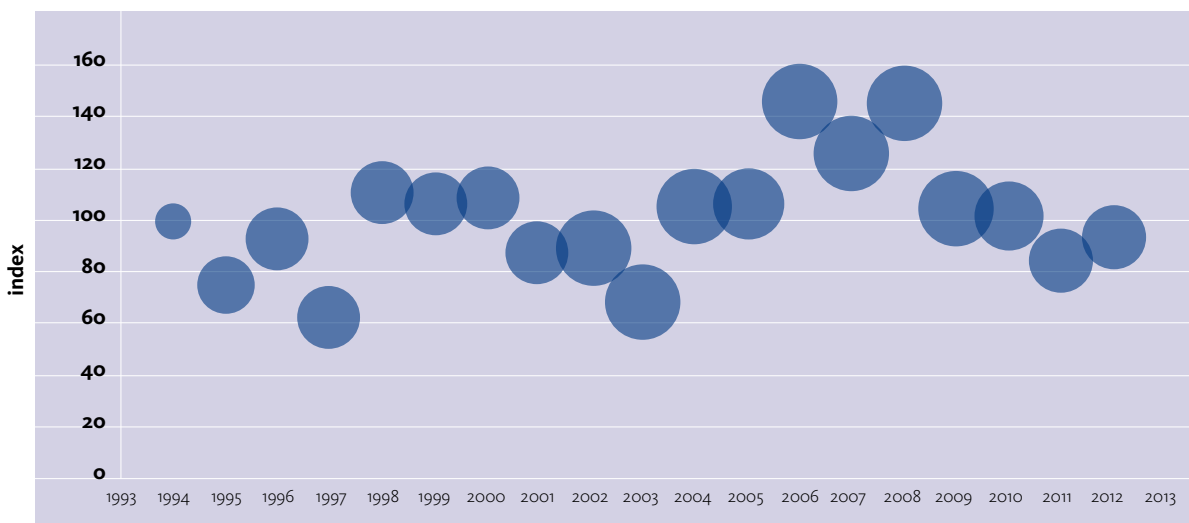
Ringslang

De ringslang doet het prima in Nederland, de soort vertoont een matige toename op de trajecten van het Meetnet Reptielen. Opvallend is het hoge aantal slangen (39) dat op het nieuwe traject in het Kuinderbos in de NO-polder werd waargenomen. Daarmee wordt nog maar eens onderstreept dat het Kuinderbos en omgeving een echte hotspot vormt voor de ringslang. Ook rondom Utrecht werden behoorlijke aantallen ringslangen op de trajecten gezien. Op de Veluwe zagen enkele waarnemers tot

hun verrassing een ringslang op hun gortdroge traject (zie elders in deze Schubben & Slijm).

Adder

De adder neemt in Nederland met mate in aantal toe. In alle kerngebieden werd deze soort in behoorlijke aantallen waargenomen. Opvallend veel adders werden waargenomen in het zuiden van Friesland en op enkele Drentsche trajecten. Als gevolg van een illegale uitzetting zitten er tegenwoordig ook (weer) adders op de Utrechtse Heuvelrug. Het toeval wil dat juist hier een traject van het Meetnet Reptielen ligt. Waar voorheen alleen hazelworm en levendbarende hagedis werden waargenomen moet men nu bedacht/beducht zijn op een ontmoeting met een adder.

Adder, *Vipera berus* | *matige toename (p<0.05)*